

פרוטוקול מס' 18
מישיבת ועדת הפנים שהתקיימה
ביום ב', א' בשבת תשי"ב (28.1.52), באגף
התכנון בקריה, בשעה 10.

נוכחים:

- י. ספיר - היו"ר
- ס. חזני
- ש. בבה
- ע. אסף
- א. חבילבי
- א. פרי

חסרים:

- א. אלטמן
- י. בן-צבי
- י. יסעיהו
- ס. ארם
- א. כהן
- י. גנדי
- ח. אליאב
- ג. מועדי

מוזמנים:

- מר סרון - אגף התכנון
- מר הטמטוני - אגף התכנון
- מר רוזנבלום - מנהל מסדר הפנים

סדר היום:

1. סקירה על פעולות אגף התכנון.
2. סיור באגף המכונים.

היו"ר י. ספיר:

אני פותח את הישיבה בדאונברו לשמוע
סקירה וסקירה מקיפה ויסודית על בעיות התכנון,
המצב הנוכחי והבעיה החוקתית הקשורה בתכנון.

סדר עניני:
אבי רוצה לפתוח בתקוה שפגישות מעין
אלו תהיינה תכופות יותר, כי הן הכרחיות
להסברת העניין. סקירתו תהיה הפעם הסטורית.

התחלנו בעבודתנו לפני 3 שנים, בזמן
המטלה הזמנית. התכנסו כאן כוחות מקצועיים - ארכיטקטים, מהנדסים
ומתכננים, וניגשנו בהתלהבות גדולה לתכנון. בתקופת המנדט נעשה תכנון
רגולטיבי במסגרת מוסדרת ומאורגנת לכדי. אך אנחנו רצינו לנקוט
בתכנון יוזם, ואפוא עם כל הקשיים התקציביים הכרוכים בכך איפשרה לנו
המטלה עבודה זו. חלק גדול מעובדינו המקצועיים התחרו עקב גילם
מהשתתפות במלחמת השחרור, ויכולנו לרכז את טובי הכוחות המקצועיים
שיש להם עניין בתכנון.

הסלב הראשון לתכנון הוא סקר ומחקר.
על סך סקר ומחקר זה הציינ לנו את התנאים הפיזליים והכלכליים המסוערים
- נגשנו לתכנון את חלוקת האוכלוסיה ופיזוריה ברחבי הארץ. לפניכם ספה
הפציית את חלוקת האוכלוסיה בארץ בשנת 1944. עובדות אלו מתאימות
בק -1948. ספה זו מקאה שהאוכלוסיה היהודית כרוזת בסביבת 3 הערים
הגדולות, ובעיקר סביב תל-אביב. את נבטא זאת במספרים, הרי 80% מהאוכלוסיה
היהודית היתה כרוזת בערים הגדולות, 14% באיזור ירושלים, ורק 6%
בשטחים הנרחבים של הגליל והנגב.

כא צעו תכנוני האסון חילקנו את הארץ
לנפות תכנון. זה נעשה על סך סקר ומחקר שהפציא לנו את הנתונים
הפיזליים-גיאוגרפיים והכלכליים. קבלנו 24 נפות תכנון. נקח למשל את
נפת טבריה: לשי הנתונים של הסקר, ובהתחשב בכל תכניות ההקאה
תצאנה לפועל - נגיע באיזור זה לאוכלוסיה של 50 אלף נפש בערך. בתנאים
כאלה, יש כאן מקום רק לעיר אחת שתהיה פרכז לתעסיה ותסרת את הסביבה
החקלאית כפרכז אדמיניסטרטיבי, תרבותי וחבתי. בקנה-מידה ארצי, יש
כאן בעצם מקום לעיר של 100 אלף נפש, אך ככיון שהתנאים המקומיים
אינם מאפשרי זאת, החלטנו ובתור סלב א של התכנון כרכז 3-4 נפות
לאחת.

בידינו תכנית ארצית המקיפה אוכלוסיה
של 2,75 מיליון תושבים. תכנית זו כבוססת על החקלאות פנקודת כוצא.
לפי תכנית זו תוכל החקלאות לספק כמעט את כל צרכי המזון של הארץ,
לפי התכנית, יוקמו ערים בינוניות בכל רחבי הארץ. טחצית התושבים
יגורו בערים הגדולות, ומחציתם השניה - באיזורי הערים הבינוניות.

נוסף לכרכז התחבירה בחיפה, יש צורך
לקבוע מרכז אבי בדרום הארץ, ולדעתנו - תל-אביב אינה מתאימה לתפקיד
זה, אנו מציעים לקבוע אותו בסביבת סוכרר, היכול להיות מרכז נוח
גם לרכבות, שחות תעופה וכו', ביצא בקו ישר עם ירושלים ויכול לסרת
גם את דרום הארץ.

גורם חשוב מאוד לפיזור האוכלוסיה
הוא השיכון. תל-אביב גדלה בבת אחת בעיקר כיון שפיפו היו בתים ריקים
לרוב, לפזלנו, חלק גדול מהבניה נוצא בידי צבוריות, ומסרת העבודה
סטודל לכיון עתה את השיכונים המשתלמים לערים החדשות.

ביחס לשיכון, אנו עומדים בתיאום עם
מחלקת ההתישבות של המוכנות, וכאן לא הצלחנו תמיד. יש לנו עוד כיום
ויכוחים אתם על הסוככים הארוכים, למשל, וכו'.

מחלקת העבודות הצבוריות עובדת בתיאום
אתנו ביחס לתכנון מקום הכבישים. בהתאם לתכנון הארצי אנו קובעים,
למשל, מהו רוחב הכביש הידרש במקום. אין זאת אונרת שיש עכשיו לסלול
את הכביש ברוחב הזה, אך אין לבנות את הבתים במקומות אלה באופן
שלא יוכלו להרחיב את הכביש לכשתגיע השעה לכך.

בית תכנון התע"ה האלקטרוני פחות מאשר
במסגרת האחרים. בתחילה גם נק' התחילו בקביעת בחלות תע"ה; אלה הם
מסגרת מרוכזים המפותחים על-ידי הממשלה, מוסד אבורג או חברה פרטית,
בעיקר בערים החלשות. אבל פעולה זו נפסקה מחוסר כסף. עם הגענו היום
לאוכלוסיה של 20 אלף נפש בבאר-שבע, יש הכרח בכינון תע"ה לקום לפרנסת
התושבים. במסגרת התע"ה, נכנסו לפעולה ללחץ הארבעים, ונעשו דברים
טאיים תאיים לתכנון הכללי. לדוגמא: מסח התע"ה של פתח-תקוה הורחב
לכוון תל-אביב וכעת המחבר אתה, במקום לפתחו בכיוון מזרח כדי להאייר
מקום לחגורת ירק תעטוף את העיר.

במסגרת האיים דאנו ללעבור חקלאי
תכנון פרקי לאומיים. על-ידי ראש-הממשלה נקבעה ועדה בראשות נר וייץ.
ועדה זו אישרה את תכניותינו לפרקים בג'ר'ק, בכרמל, בואדי-סדר וכו'.
בבחירת הקומות לפרקים התחבנו הרבה בנוף הטבעי וב קומות הסטוריים.
דבר זה מהווה משיכה ועידוד לתיירות. בפרקים תכנונו מקומות ייחודיים
לבתי-מלון, אכסניות לנוער וכו'. בהסכמ עם הקרן-הקיימת, ביטענו עכשיו
היערות לפי תכנון הפרקים.

אין אנו מתחבבים בתכנון בגבולות
העירוניים הקיימים. לעומת, היתה צריכה להוות תל-אביב והיישובים הסובבים
אותה יחידה עירונית אחת.

ב-70% של הקרי, נבנו העברות בהסכמ
אתנו. יש לנו ממשק קשה עם הסוכנות בעניין זה, מכיון שהיא נתונה לפעמים
ללחץ השעה.

מך הסטורני:
מטרת המגף לנו היא, ראשית, תיאום ל
כל עבודות יתה היישובים. עד עכשיו,
נעשה הדבר על-ידי יחסיים פובלי ופרטמנטלים, וברוב המקרים הגענו
על-ידי-כף לתיאום. אמ-כ"י מתפקידנו להיות היישובים ולהביא את הדברים
לפני הממשלה, היינו מוכרחים לפעמים להיאמץ גם לגורם מחליט, כי רצינו
למסיל את הקטיונות האמרי.

התחלנו את פעולותינו כמגף במסגרת העבודה
של הממשלה הייבית. בתקופת ה שלה הראשונה פורקה היחידה לשנים, אך
כיום היא אוחדה מחדש בג'ר'ק. הפילוג לא היה ביחס לעבודה
הפנימית, אלא רק ענין חבובי של קבלת המסכורת. שרד זה או מסכרת
אחר.

הבסיס התחוקתי לעבודותינו היא חוק
בנין עריי ישנת 1936. קדמה לה החוקה שנת 1921 שקבעה בני דברים
כלליים: ראשית - תקנו ועצה ארצית עליונה לתכנון, ושנית - שירות
הרשויות המקומיות להיאמץ לרשויות תכנון. בחוקת 1936 בוטל ענין
הועצה העליונה לתכנון, והוקמו ועצות איזוקת לתכנון עריי. יש
לציון חוקת בנין עריי ישנת 1936 היא אחד החוקים המתקדמים ביותר
שירטנו מממשלת הברד. חוק זה מאפשר לרשויות המקומיות לצבד את פרנסתן
מאציע את צורת פיתוחה. אך בערים מספר לראות גרמים ריקים, בודדים,
דביסים האחרונים. כל המטלת המנדט הוצעה הצעת חוק המאשרת לעיריות
להכריח אנשים להגבילו את הקרקע להם לעשות פרצלציה חדשה, ואף
להפקיע אדמות אלה. בתקופת הממשלה הזו בית הורכבה ועדה באי-כוח
מסרדיס מסלתיים וגוטיי צבוריים היצאה לכנסת הרמלונה הצעת חוק
המסדירה עניינים אלה. אך הכנסת הרמלונה לא הספיקה לדון בה, ויש להביח
שחוק זה יובא לדיון מחדש.

תוך מחשבה מסדיבתנו אצנה כל-כך רחבה
כערבות אמריקה - הרי כל מה שנעשה בקודם אחת קיוור לנעשה בדינה
כולה. - באנו לידי מסקנה הוועדות המקומיות תמתנה בקרבן גם את
אנשי השלטון המרכזי ואנשי המחשבה המרכזית. הוועדה המחוזית הורכבת
מבאי-כוח 5 מסרדיים: בא-כוח משרד הפנים, בא-כוח לנו הברד, יועץ-
הממשלה לעניני תכנון, בא-כוח משרד המיססים וכן באי-כוח משרד העבודות

הצבוריות וכשרד הפנים, שהם אגני החקום.

ימסנר להקמת מועצת תכנון מרצית שתהיה
הקובעת היחידה של התכנון המדינה, ותטפל בשאלות הכלליות של בנייה
ארצית, פרקים, ערי חדרות וכו'. לפי החלטת הממשלה מסתמית בה במי-
כוח 8 מסרדי. המינסטנציה הנוכחית יותר תהיה הוועדה המקומית שתהיה
מורכבת ב-51% מאגני החקום.

ייעת" על חלוקת הארץ ל-24 נפות. אנו
מתכוונים להקמת ועדות נסתיות לבנין ערים. לדעתנו, עם כל היבוי יש
בחיים החברתיים. גיין בתניה, לטל, וע-ק-חפר - יש ביניהן קשר תכנוני.

בעית הקרקע יהווה פרובלימה קשה יותר.
בעיה זו היא, לה יותר בתחום החקלאיים, כי מ פרוכות המדינה בבעלות
צבורית, לפתרון הבעיה בערים. צעים עכ"ו את הצעת החוק תקופת המנדט
שציעתי לעיל.

סר רוננבלום: אגני רוצה להוסיף הערות מספר:

אגף התכנון מונה כיום כ-160 עובדים,
כ-60% מהם בעלי מקצוע. פעולות האגף בחלקות לשנים: האחד- תכנון מרצי
הכולל בניה, תעיה, חלמות, תחבורה, כבישים, נחלים, פרקים וכו',
והשני - תכנון רגולטיבי.

צריך להיות ברור בידי סר הפנים בוצאים
המסגרים החוקיים המסורים לו לפקח באופן יעיל למדי על התכנון
במדינה. יש לצייין שר הפנים מתדל להסנע שימוש באמצעים חוקיים
כלפי מסרדי שישלה חחרים וכלפי הסוכנות.

המילה עתה דבר חשוב בשטח התכנון -
הקמת מועצת תכנון מרצית. הוועדה ורכבת ב-8 מסרדי. המלטים ונוסף
להם - הקרן-מקיימת והסוכנות היהודית. את מסרדי הממשלה ייצגים
הסרי בעצמם בתוספת סגני. דבר זה יאסר שבשעת הצורך יוכלו הסרים
בעצמם להתתף ב ועצה. כדי לתת לוועדה גושטנקא. מסלית גבוהה ביותר,
שטסט סר הפנים כיו"ב-ראש הוועדה.

לפי החוק הקיים, מהווה כל יחידה
מוניציפלית ג יחידת תכנון. אבל לשעשה גבולותיה אינם חופסיים את
הגבולות התכנוניים. אבל כליעצמי איני מסכים לדעה, שיש לבטל את
היחידות המוניציפליות המוריהן עומדות יסודת, מינסטריס ויוזמה
מסלהם. יתכן שעוד יגיע הזמן לעשות זאת, אבל לא עכ"ו. אבל יחידות
התכנון צריכות להיות חחרות.

ללא סחך אגני רוצה לומר, ש שרד הפנים
נתקל גם בתוספות ליללות הרובות בוועדות בנין ערי קומיות. חלק
מהן נובעות מלוקל-מסריוטיות כנה, חלק נובעות מכך, שהנבחר עומד תחת
לחץ הבוחר, אך יש גם מקרים של מחיתות מסס תודת כסף. לעיתתנו,
מקרים אלה אינם רבים. החוקה המדמה תאסר הקמת יחידות תכנון לא לסי
היחידות המוניציפליות, אם-כל היא מתדלת לא לסנוע הרטויות המקומיות
יוזמא קומיות.

חלוקת הארץ לפחוזות ונפות מוצרה כבר
על-ידי מעצה מסלית יחדת, אך היא הלכה בדרך של צרוף 2 או 3 נפות
ליחידה אחת. עד שהחוק ה תקן את פקודת בנין ערים הנוכחי לא יעבור
את ועדת הסרים, איני יכול למסוק על כך פרטים גושטיים.

(אחר-כך סיירה הוועדה באגף הסקר והחקר, בפחלקה למרכיסקסודה, ובפחלקה
לתכנון ארצי ומטעה, בעזרת מסות, מסרדים על ילבי העבודה המוניים של
האגף לתכנון.)